

Інструкція до практичного заняття

Тема: Психологія молодшого школяра

Мета: систематизувати, узагальнити знання студентів з теоретичних питань теми «Психологія молодшого школяра». Формувати вміння здобувачів фахової передвищої освіти використовувати теоретичні знання в професійній діяльності, враховувати психологічні особливості молодших школярів в освітньому процесі. Розвивати психологічну компетентність студентів, аналітичні здібності, критичне мислення. Виховувати допитливість та активність до самопізнання та саморозвитку.

Тип заняття: практичний.

Засоби навчання: інтерактивна дошка Padlet, інструкція до практичного заняття, практичні ситуації та ділові ігри, діагностичні методики.

Література:

1. Артемова Л. В. Вчись граючись. Навколишній світ у дидактичних іграх дошкільнят. – К.: Томіріс, 1995. – 112 с.
2. Богуш А. М. Речевая подготовка детей к школе. – К.: Рад. школа, 1984. – 176 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібник / [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.]. – К.: Просвіта, 2008. – 400с.
4. Власова О.І. Педагогічна психологія: [навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Власова О.І. – К.: «Либідь», 2005. – 400 с.
3. Завтра в школу / Під заг. ред. В. К. Котирло. – К.: Рад. школа, 1977. – 128 с.
4. Кондратенко Т. Д., Котырло В. К., Ладывир С. А. Обучение старших дошкольников. – К.: Рад школа, 1986. – 152 с.
5. Котирло В. К. Початковий період у навчанні школярів. – К.: «Знання». – № 7. – 1985. – 48 с.
6. Ладивір С.О. Дошкільник напередодні шкільного життя // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. - №7. – С. 4-13.
7. Ладивір С.О. Психолого-педагогічні умови розвитку інтелектуального потенціалу дитини // Актуальні проблеми психології. Т 4. Зб. наукових статей / Заг. ред. С. Д. Максименка, С. О. Ладивір. – К., 2006. – С. 50-63.
8. Тренируйте ум детей / Сост. Ю. В. Гильбух, В. А. Георгиевская. – К.: Рад. школа, 1983. – 72 с.

Хід заняття

1. Актуалізація опорних знань

1. Опишіть анатомо-фізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку.
2. В чому полягає соціальна ситуація розвитку, основні протиріччя віку?
3. В чому проявляється проблема зміни місця дитини в системі суспільних відносин? Що означає адаптація дитини до шкільного навчання?

4. Як проявляється шкільна дезадаптація? В чому полягають її причини та прояви?
5. Охарактеризуйте навчальну діяльність як провідну в молодшому шкільному віці, її структуру. Опишіть мотивацію учення молодших школярів.
6. В чому особливості ігрової та трудової діяльності в молодшому шкільному віці?
7. Як відбувається розвиток пізнавальних процесів молодшого школяра? Які з'являються новоутворення в психічному розвитку?
8. Опишіть психологічні особливості формування особистості молодшого школяра.
9. Як проходить засвоєння моральних норм і правил поведінки?
10. Опишіть особливості спілкування молодшого школяра з вчителем та однолітками. Як впливає педагогічне спілкування на характер взаємин молодших школярів?

2. Практична частина

А) Перевірка домашнього завдання

- **бліц-опитування «Психологічний словник»:** внутрішня позиція школяра, адаптація, фізична, психологічна, соціально-психологічна адаптація, дезадаптація, мотив, престижна мотивація, довільність дій, внутрішній план дій, рефлексія, рівень домагань, емоційна децентрація, понятійне мислення, уміння вчитися, навчальна задача, навчальні дії, контроль, оцінка.

Б) Презентація доповідей, рефератів:

1. Батьківський стиль виховання та його вплив на розвиток особистості дитини.
2. Вплив педагогічної оцінки на становлення самооцінки молодшого школяра.
3. Вплив на поведінку молодшого школяра реклами телебачення, мультиплікаційних та художніх фільмів.
4. Вікові особливості формування світобачення, інтересів й ідеалів молодшого школяра.
5. Психічний розвиток хлопчиків та дівчаток молодшого шкільного віку: порівняльний аспект.
6. Характеристика спонукальної сфери учнів початкових класів.
7. Виховання інтересу до навчання у молодших школярів.
8. Ліворука дитина в школі. Особливості навчання ліворуких дітей.

В) Групова дискусія

1. У чому суть мотивів досягнення успіху та уникнення невдач? Чи виявляють ці мотиви молодші школярі у навчанні?
2. Яку роль в житті та учінні відіграє ігрова діяльність?
3. Які прийоми запам'ятовування використовують учні початкових класів?

4. У чому полягають особливості самооцінки молодшого школяра?
5. Охарактеризуйте особливості характеру молодшого школяра. Як ці особливості впливають на Я-концепцію і дружні стосунки з ровесниками?
6. Назвіть причини низької результативності в учінні молодших школярів?
7. Яку роль відіграє особистість вчителя у навчанні й вихованні молодшого школяра.
8. Як ставляться учні до школи і вчителя?
9. Який вплив оказують батьки на успіхи дітей у навчанні?
10. Шкільні проблеми: шкільна фобія, соціальна дезадаптація, неуспішність, низька дисципліна, шкільне цькування. Як їх подолати?

Г) Практичне виконання психологічних завдань.

Розв'язання психологічних задач

Задача 1.

Молоде подружжя так представили свого сина Івана вчительці першого класу: “Ось наш хлопчик. Він дуже здібний, веселий. Він вміє співати, танцювати, знає багато віршів”. Така рекомендація насторожила досвідченого педагога, і не випадково. На перших же заняттях Іван не проявив успіхів у навчанні, хоча і старався. Хлопчик засумував і став проситися додому. Надалі до школи він став ходити без бажання.

Запитання. Чому Іван не проявив своїх здібностей у навчанні? Як повинні були вчинити вчитель та батьки?

Задача 2.

У молодших класах вчителька доручила школярам з низьким рівнем навчальних досягнень допомагати іншим – з таким же рівнем навчальних досягнень. В результаті підвищилася їхня успішність.

Запитання. За рахунок чого підвищувалася успішність таких школярів?

Задача 3.

Івану 8 років. Йому важко зосередити увагу на складному, незрозумілому матеріалі.

Запитання. Як ви вважаєте, у чому причина? Як повинен вирішити це питання вчитель?

Задача 4.

Віктор, учень 2 класу, говорить: “У мене ця Задача не виходить – я постараюся, тоді вийде”. А Микола каже: “Я отримав “двійку” за диктант, я ні на що не здатний”.

Запитання. У чому полягає різниця особливостей самооцінки Віктора та Миколи в їхніх власних невдачах?

Задача 5.

У молодших школярів досить хороша пам'ять. Багато хто без особливих зусиль заучують навчальні тексти механічно. Але будучи в середніх класах, коли матеріал стає складнішим і великим за обсягом, вони починають відчувати труднощі.

Запитання. Як попередити можливі труднощі у навчанні учнів в середніх класах? Які прийоми на уроках може застосовувати вчитель для розвитку пам'яті?

Задача 6.

Сформулюйте рекомендації вчителю, враховуючи вікові особливості молодших школярів, закінчивши речення.

1. На уроках у початковій школі потрібно часто змінювати завдання та вправи, тому що ...
2. Одним з провідних принципів навчання молодших школярів є принцип наочності, що пояснюється ...
3. Запам'ятовування у молодших школярів переважає механічне, тому вчителю слід ...
4. У початковій школі авторитет має вчитель, це можна використовувати для ...
5. Для школяра дуже значущим є оцінка вчителя, яка повинна бути обґрунтованою, справедливою, тобто ...

Задача 7.

Сергій був досить розвиненим хлопчиком. До моменту вступу до школи він міг читати, знав багато віршів. Незважаючи на те, що Сергій пішов до школи з великою радістю, з перших днів навчання він став порушувати шкільну дисципліну: крутився на уроках, не слухав пояснень вчителя. Поки домашні завдання викликали у нього якийсь інтерес і новизну, він хоча і недостатньо акуратно, але їх виконував. Як тільки Сергій почав відчувати труднощі у навчанні, подолання яких потребувало систематичних занять, вольових зусиль, хлопчик став отримувати погані оцінки.

Запитання. Що послужило причиною неуспіхів Сергійка у школі? Як допомогти хлопчикові добре вчитися?

Задача 8.

Євген (6 років) був активним, допитливим хлопчиком. У дитячому садку він швидко засвоював зміст занять, любляв читати, був дуже товариським, але в той же час неухайним і непосидючим. У першому класі на уроці він часто відволікався, не слухав пояснень вчителя і відповідей товаришів, тому часто отримував зауваження, на що реагував ображаючись.

Запитання. Які якості особистості не були сформовані у Євгена? Як допомогти хлопчикові вчитися?

Задача 9.

Миколка (6 років) – неорганізований хлопчик. Він недбало одягнений і взагалі неохайний. Незграбний в рухах, повільний, часто порушує правила. До зауважень вчителя ставиться байдуже.

Запитання. На Вашу думку, яке місце в класі (статус) займе Миколка та які будуть його успіхи у навчанні і чому? Як можна йому допомогти?

Задача 10.

Тетянка в дитячому садку вважалася розумною дівчинкою, батьки з гордістю показували всі її малюнки. Вона рано навчилася читати і писати. Але у школі все стало не так. Її не хвалять, часто отримую погані оцінки.

Запитання. Назвіть причини змін у ставленні до Тетяни в школі. Що можна порадити батькам Тетянки?

Задача 11.

Найчастіше батьки задають педагогу такі запитання: “Чому не усі діти однаково опановують читанням, письмом? Усі ходять до дитячого садка, з усіма однаково займаються вихователі, у школі їх вчить один і той же вчитель”.

Запитання. Поясніть, чому так відбувається. Що робити батькам, щоб якимось допомогти своїм дітям? Які рекомендації Ви запропонуєте.

Задача 12.

Вітя (6 років) на початку навчання у школі відчував труднощі щодо опанування навичками письма, тому вони дуже повільно розвивалися. Мати, розпитуючи сина про школу, дізналася, що він часом не чує, що говорить вчителька, часто не знає, яке домашнє завдання було задано.

Запитання. З чим може бути пов'язане це явище? Як допомогти Віті?

Задача 13.

Вчителька першого класу, працюючи з шестирічними дітьми, намагалася активізувати навчальну діяльність учнів на уроці. Вона прагнула, щоб її уроки проходили жваво, емоційно. Коли хтось із учнів довго відповідав, вона нетерпляче переривала його і запитувала інших. Поступово клас розділився на дуже активних і пасивних учнів. Серед пасивних виявився шестирічний Петрик, який нерідко заїкався під час відповіді. Вчителька миттєво робила висновки: “Сідай, не вивчив!”. Раніше Петрик відвідував логопедичну групу дитячого садка. У школі заїкання у Петрика посилювалося.

Запитання. Проаналізуйте наведену ситуацію. Дайте оцінку взаємовідносинам у системі “Дитина – Вчитель”.

Задача 14.

Ірину виховувала бабуся. Росла дівчинка слухняною, але дуже боязкою, у неї не було друзів. Дівчинка любила грати наодинці, і бабусі це подобалося. Коли Ірині виповнилося 6 років, батьки забрали її у бабусі. Іноді батько просив розказати вірш, вирішити нескладні, на його погляд, завдання. Ірина невпевнено відповідала, помилялася, а батько сердився на неї: “Як же ти будеш вчитися в школі? Тобі будуть ставити двійки!” З тривогою дівчинка чекала першого дня навчання у школі. Їй не хотілося туди йти. Результати позначилися швидко. Через тиждень Ірина відмовилася ходити до школи.

Запитання. Дайте аналіз психічному стану дівчинки. Як повинні поводити себе вчитель та батьки, щоб змінити ставлення дитини до школи і повернути бажання вчитися?

Задача 15. Батьки розповідали про свого сина: “Наш Павло швидко і рано навчився говорити. Ми це заохочували. Він не ходив до дитячого садка. Зараз йому 6 років. У нього добре розвинена мовлення. Правда, він не малює, не ліпить, як всі діти в дитячому садку, та він і цього не прагне. І ми це не заохочували. Вважаємо, що він буде добре вчитися, адже він так по-дорослому розмірковує!”

Запитання. Дайте оцінку сімейному вихованню Павла. Чи можна передбачити результати навчання Павла?

Задача 16.

Дослідження показало, що найбільша частина дітей 6 років йде до школи з великим інтересом і готовністю виконувати навчальні завдання. Діти жваво сприймають слово вчителя і активно виконують його вимоги. Але надалі деякі з них стикаються із труднощами, необхідністю вміти зробити вибір між “треба” і “хочу”, “цікаво” і “нецікаво”, “вмію” і “не хочу”.

Запитання. Назвіть причини даного явища? Як залучити дітей до навчання?

Задача 17.

До Іванко прийшов Михайло, щоб покликати гуляти. Але він не зробив ще домашнє завдання, на що Михайло заперечив: “Потім доробиш!”. “Але я повинен зробити зараз, інакше мене буде сварити вчителька, а мати заборонить дивитися телевизор” відповів Іванко.

Запитання. Про розвиток якого мотиву йдеться мова у наведеній задачі?

Задача 18.

На уроках у класі нерідко можна почути, як учні доповідають вчителю: “А Іринка не ті приклади розв’язала, а їй Наталка так показала” або “Віра зовсім не вирішила завдання” тощо.

Запитання. Чим можна пояснити такі вчинки першокласників? Як повинен вчинити вчитель у таких випадках, щоб його дії ефективно вплинули на розвиток особистості молодшого школяра та на його взаємовідносини з ровесниками.

Задача 19.

Учні початкових класів пишуть диктанти, твори, виконують вправи з підручника. Нерідко при цьому роблять помилки, але, перевіряючи свою роботу, вони часто їх не бачать, і не виправляють, хоча добре знають правила.

Запитання. Поясніть дане явище?

Задача 20.

Дайте психологічне пояснення наступним фактам:

- а) Чому в початковій школі не слід давати домашнє завдання із дзвінком з уроку?
- б) Чому на уроках у початковій школі слід використовувати динамічну наочність?
- в) Чому в 1-му класі умову задачі та завдання до вправ доцільніше читати вчителю?

Задача 21.

Шестирічний Наташі запропонували вирішити задачу: “Летіли 4 пташки, сіли на дерева. Сіли по одній – одна пташка зайва, сіли по дві – дерев не вистачає. Скільки буде дерев?” Наташа декілька разів повторила задачу, але не змогла її розв’язати. Тоді вчителька вирізала з паперу три дерева і чотири пташки. З допомогою дерев Наташа вірно і швидко вирішила задачу.

Запитання. Чому для вирішення задачі Наташі необхідні були дерева? Які особливості мислення цього віку проявились в даній ситуації?

Задача 22.

Домашнім завданням було вивчити напам'ять вірш. Перевіряючи, як учні вивчили вірш, вчителька викликала 9 учнів і залишилась задоволена. Всі 9 учнів вивчили вірш на "відмінно". На уроці була присутня завуч. Після дзвінка запитала її: "Ну як?" Завуч просміхнулась і відповіла: "Так, дійсно, діти декламували добре, але це все, що я можу відмітити позитивне на Вашому уроці". Вчителька здивувалась: "А що ще потрібно? Адже я встигла багатьох запитати, поставила їм оцінки".

Запитання. Як ви думаєте, чому завучу не сподобався урок? Як ви думаєте, чи уважні були учні на уроці? Як можна було б організувати діяльність дітей з врахуванням розвиваючих і виховних задач?

Задача 23.

Хлопчик приніс в клас записку, яка пояснювала чому він пропустив уроки. "Ти дійсно хворів?" – запитала вчителька. Хлопчик мовчить. "Тоді хто це писав?" – продовжує вчителька. "Ніхто" – різко відповідає хлопчик.

Запитання. Як ви думаєте, чому хлопчик так відповів вчительці? Як би ви вчинили на місці вчителя?

3. Рефлексія та підведення підсумків заняття – бліц – опитування студентів.

- **Що нового Ви дізналися про психологію молодшого школяра на практичному занятті?**
- **Які професійні компетентності розвивали на занятті?**

Завдання: оцініть інформацію, свої знання, вміння та навички, здобуті Вами під час практичного заняття за рівнем важливості для Вас для професійної підготовки та особистісного розвитку. Для формування відповіді скористайтеся табличкою.

Рефлексія практичного заняття

Кошик для сміття
непотрібна інформація

Валіза

	Інформація, знання, вміння і навички, які я можу використовувати зараз	знання, вміння та навички, які важливі у майбутньому

4. Оцінювання знань та умінь здобувачів фахової передвищої освіти.

5. Домашнє завдання: пройти тест «Своєрідність психологічної підготовки дошкільника до майбутнього навчання в школі» в Moodle.